

**PROBLÉM ZABEZPEČENIA SVETOVÉHO SYSTÉMU
MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV NA EURÓPSKOM KONTINENTE
V KONTEXTE PREMENY SVETOVÉHO SYSTÉMU
MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV Z JEDNOPOLÁRNEHO
NA MNOHOPOLÁRNY**

**ON SECURING A WORLD SYSTEM OF INTERNATIONAL
RELATIONS ON THE EUROPEAN CONTINENT
IN THE CONTEXT OF CONVERSION OF THE WORLD SYSTEM
OF INTERNATIONAL RELATIONS FROM A UNIPOLAR
TO THE MULTIPOLAR ONE**

*Alexander D. Burian*¹

Článok analyzuje problematiku bezpečnosti na európskom kontinente v podmienkach premeny svetového systému medzinárodných vzťahov z monopolárneho na multipolárny. Autor sa domnieva, že Európska únia musí uskutočniť inštitucionálnu reformu tak, aby mohla čeliť novým výzvam a nebezpečenstvám, ktorým je vystavený súčasný svet. V prvom rade sa to týka nevyhnutnosti vytvoriť spoločnú európsku armádu, oddelenú od NATO, a spoločnú zahraničnú politiku EÚ (namiesto existujúcich dvadsiatich ôsmich zahraničných politík), ako aj nevyhnutnosti dopracovať systém jednotnej európskej meny EÚ a Schengenského priestoru, spoločného pre všetky členské štáty EÚ s presne vyznačenými a chránenými vonkajšími hranicami.^{2,3}

¹ Prof. Dr. Alexander D. Burian. Institute for Strategic Studies, European University of Moldova, Str. 31 august 1989, 82, MD 2012 Kišinev, Moldavská republika, e-mail: alexandruburian@yahoo.com.

Autor je doktor právnych vied, profesor, riaditeľ Inštitútu strategických štúdií Európskej univerzity Moldavska, bývalý mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec Moldavskej republiky v Nemecku, Španielsku a Dánsku. Od roku 2013 je členom redakčnej rady časopisu Medzinárodné vzťahy.

² Tento príspevok je predĺženou a autorizovanou verziou hlavnej prednášky autora, ktorá odznela na 16. medzinárodnej vedeckej konferencii Fakulty medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave „Medzinárodné vzťahy 2015“ konanej 3. 12. 2015 na zámku v Smoleniciach.

³ Príspevok z originálu v ruskom jazyku preložila PhDr. Katarína Strelková, PhD.

Kľúčové slová: Európska únia, monopolárny systém, multipolárny systém, európska armáda, Schengenský priestor, eurozóna.

The present paper analyzes changes in security on the European continent which have been caused by conversion of the world system of international relations from a unipolar to the multipolar one. The author argues that the European Union should carry out an institutional reform to be able to better face new challenges and dangers of the contemporary world. This translates into creation of a new Common European Army which would be independent from the NATO and creation of a Common Foreign Policy of the EU (instead of 28 separate foreign policies of the member states). It will also be necessary to improve the common European currency of the EU as well as the Schengen area, which should be common for all member states of the European Union and should have well protected borders.

Key words: European Union, unipolar system, multipolar system, European army, Schengen area, Eurozone.

JEL: F50, F52

Je všeobecne známe, že každej zmene svetového systému medzinárodných vzťahov predchádzali vojny, neraz dlhotrvajúce a krvavé, ktoré sa skončili podpísaním príslušných mierových zmlúv o novom usporiadaní sveta.

Spomeňme Vestfálsky systém medzinárodných vzťahov z roku 1648, prijatý po skončení Tridsaťročnej vojny. Spomeňme Viedenský systém medzinárodných vzťahov („Európsky koncert“ tiež nazývaný ako „európska harmónia“) z roku 1815, ktorý mohol byť prijatý po skončení napoleonských vojen. Spomeňte versailsko-washingtonský systém medzinárodných vzťahov z roku 1919, ustanovený po skončení Prvej svetovej vojny a, pochopiteľne, aj Jaltsko-Postupimský systém medzinárodných vzťahov z roku 1945, ktorý reflektoval výsledky Druhej svetovej vojny.

Tieto systémy medzinárodných vzťahov v tej či onej miere plnili svoje úlohy, pretože ich základom bola myšlienka spolupráce a vzájomného porozumenia, ako aj rozdelenia zón záujmov a sfér vplyvu medzi centrami sily tých čias.

Jaltsko-Postupimský systém medzinárodných vzťahov však krátko na to zlyhal, pretože kým došlo k „právnemu usporiadaniu“ (Parížske mierové rokovania z roku 1947), začala sa „studená vojna“ medzi dvomi svetovými systémami – kapitalistickým a socialistickým, a tak už nebola možnosť realizovať zásady, zakotvené v Charte OSN (Systém Európskeho koncertu), čím sa zmenil existujúci multipolárny systém medzinárodných vzťahov na bipolárny s dvoma centrami sily – v USA a v ZSSR.

Začala sa studená vojna medzi dvomi systémami, lebo na iniciovanie Tretej svetovej vojny bezprostredne po skončení Druhej svetovej vojny nebolo ani síl, ani prostriedkov. Povojnové usporiadanie svetového poriadku sa skončilo v roku 1991

rozpadom Sovietskeho zväzu a zánikom bipolárneho systému medzinárodných vzťahov.

Vo svete sa začal presadzovať monopolárny systém medzinárodných vzťahov, pod vedením „osamelej superveľmoci“ ako to veľmi výstižne povedal Samuel Phillip Huntington. Tento systém predpokladal globalizáciu svetového systému, posilnenie úlohy medzinárodných organizácií a „rozšírenie demokracie na celom svete“. Treba však zdôrazniť, že absolútne nebral do úvahy rozloženie síl na svetovej aréne, ale vychádzal z ilúzie, že všetky otázky sa vyriešia akosi samy od seba.

Bipolárny systém medzinárodných vzťahov mal síce mnohé nedostatky, ale mal jednu nespochybniteľnú výhodu: rovnováhu síl na medzinárodnej aréne, nakoľko pri existujúcej raketovo-jadrovej parite medzi dvoma mocnosťami nemohla ani jedna strana v prípade priameho stretu rátať s víťazstvom.

Ak sa však táto skutočnosť spočiatku uznávala len čisto hypoteticky, tak počas Karibskej raketovej krízy v októbri 1962, keď sa kvôli geopolitickým a geostrategickým „svárom“ medzi dvoma mocnosťami svet ocitol na pokraji jadrovej vojny, svet si uvedomil toto nebezpečenstvo aj „de facto“.

V novom, *postbipolárnom svete* vládol skutočný chaos, nikto nebol schopný odhadnúť, k čomu môže táto situácia priviesť a čo treba v danej situácii robiť. V USA sa tešili z víťazstva nad ideovým nepriateľom a uvažovali, či by nemali zrušiť NATO, pretože prakticky nebolo s kým bojovať (Varšavská zmluva zanikla), neboli však ochotní zriecť sa tohto nástroja.

Čína v tom čase ešte len plánovala svoj budúci ekonomický rozmach a v žiadnom prípade sa nechystala zasahovať do svetových záležitostí, pretože nemala na to ani dostatok prostriedkov, ani síl. Iba Európa, v naivnej viere, že s rozpadom ZSSR sa svet vrátil k multipolárnemu systému (nie k monopolárnemu, ako sa nazdávali USA), oznámila, že má v úmysle vytvoriť novú, slobodnú Európu pre všetkých Európanov – od Pyrenejí až po Ural – a zasadla v Maastrichte, aby tam založila Európsku úniu (EULAW.RU 1992).

Dá sa to pochopiť, veď ZSSR, a neskôr aj Rusko, odsunuli svoje vojská z Východnej Európy a všetci očakávali, že tak urobia aj USA, pretože „hlavný nepriateľ“ prestal existovať. Navyše, Moskva zrušila Varšavskú zmluvu, a tak všetci očakávali, že aj Washington, tak ako sľúbil, zruší NATO.

Logicky z toho vyplývalo, že sa Európa konečne oslobodila od starostlivosti „starších bratov“ a začne samostatne rozhodovať o svojej budúcnosti. USA sa však nestotožnili s plánmi EÚ, ani s myšlienkou zrušenia NATO. Postavenie „monopolárnej mocnosti“ im imponovalo a s vytvorením ďalšieho centra sily nesúhlasili. NATO sa začalo rozširovať o východoeurópske štáty a sľubovalo im za to v prípade potreby „ochranu“ v zmysle článku 5 zmluvy NATO z 24. apríla 1949, v ktorom sa uvádza, že napadnutej zmluvnej strane bude poskytnutá pomoc v podobe „okamžitého

uskutočnenia individuálnej alebo spoločnej akcie, v podobe, akú *každá zmluvná strana bude pokladať* za nevyhnutnú, vrátane použitia ozbrojenej sily“.

To znamená, že ak USA *bude pokladať* za nevyhnutné použiť ozbrojené sily na obranu, napríklad, Poľska, Rumunska, Estónska a iných členských štátov NATO, tak ich *použije, a ak ich nebude pokladať* za nevyhnutnú, tak ich *nepoužije*, ale obmedzí sa na diplomatický demarš.

Je to jednoduché a jasné. Ale len v prípade, že členský štát NATO niekto napadne.

A čo v takej situácii, ak členské štáty NATO niekoho napadnú? Prípád so zostrelým ruským bombardérom SU 24 M nad územím Sýrie v novembri 2015 predstavuje práve takúto dilemu. Článok 5 zmluvy NATO z 24. apríla 1949 o takomto prípade nič nehovorí (NATO 1949). Bez toho, aby sa krajiny dôkladne oboznámili s textom tohto článku, uchádzali sa najprv o členstvo v NATO, a až potom o členstvo v EÚ.

A zatiaľ si v Bruseli (sídle EÚ) ani nevšimli zjavne antieurópske smerovanie Washingtonu. Do NATO prijímali nie tie štáty, ktoré by si to skutočne zaslúžili, ale tie, ktoré sú z hľadiska svojej geografickej polohy bližšie k Rusku, hlavnému nepriateľovi USA. Prijatie niektorých východoeurópskych štátov do NATO, a neskôr do EÚ, umožnilo Washingtonu špekulovať o tom, že štáty, ktoré vstúpili do NATO, majú nielenže otvorenú cestu do EÚ, ale ju majú doslova „zaručenú“. Toto možno pokladať za demagógiu.

Na druhej strane sa samozrejme nedá poprieť skutočnosť, že nátlak USA na EÚ ohľadne prijímania nových členov NATO do EÚ sa dial permanentne. *Francúzsky prezident Jacques Chirac musel dokonca Georgeovi Bushovi dať jasne najavo, čo si myslí o jeho lobbingu za prijatie Turecka do Európskej únie, keď ho obvinil zo zasahovania USA do záležitostí Európy* (Belov 2004).

V tejto situácii predstavovalo Rusko, bez ohľadu na rozklad a chaos vo vnútri štátu, jedinou hrozbu pre plány USA stať sa skutočne „jedinou svetovou veľmocou“.

Aká bola príčina? Rusko „zdedilo“ raketovo-jadrový potenciál po bývalom ZSSR, ktorý nijako nezaostával za americkým, ba dokonca v niektorých parametroch ho aj prevyšoval. A to všetko pri tom, že sa Európa rozhodla rozšíriť sa až po Ural, čiže zahrnúť do svojho „európskeho arzenálu“ aj ruský vojenský arzenál.

Tieto plány predstavovali skutočnú hrozbu pre národnú bezpečnosť USA. Washington preto dôsledne používal politiku „rozdeľuj a panuj“, najmä, pokiaľ šlo o vytvorenie „nárastníckej zóny“ medzi EÚ a Ruskom, aby v nijakom prípade nemohlo dôjsť k ich zblíženiu. USA pritom veľmi obratne využívali ideologické nástroje oboch strán.

Napriek pochybnostiam sa to podarilo. Európska únia si ani nevšimla, že pri svojom rozširovaní na Východ nasleduje za NATO, hoci to protirečilo jej záujmom a cieľom. V Rusku sa v dôsledku korupcie ako aj absolútnej neschopnosti úradníkov,

nenaučili rozdeľovať „Západ“ na Európu a USA, ale všetkých pokladali za rovnakého nepriateľa, napriek zjavnému rozdielu medzi záujmami a úmyslami USA a EÚ v novej geopolitickej situácii.

A zatiaľ si Európska únia zaviedla svoju vlastnú európsku menu, čo nekorešpondovalo so záujmami USA, zaviedla „Schengen“, čo znamenalo voľný pohyb osôb, a oznámila svoj úmysel založiť vlastnú „identitu v obrane a bezpečnosti“, čo neznamená nič iné, ako vytvorenie vlastných ozbrojených síl, oddelených od NATO (samozrejme, nie za účasti všetkých štátov, ale väčšiny).

Táto politika nebola v súlade s geopolitickými zámermi USA. Napriek tomu ruskí politickí analytici neprestávali klásť znamienko rovnosti medzi EÚ a NATO. Toto všetko Washingtonu umožnilo využiť svoje dominujúce postavenie v masovokomunikačných prostriedkoch a zabrzdiť nielen proces prijatia Ústavy EÚ, ale aj vytvorenie spoločných európskych ozbrojených síl. Tomu však musel predchádzať „11. september roku 2001“, začať sa „boj s terorizmom“ na celom svete, pričom urobili zasa tú istú chybu (Afganistan). Bolo najprv treba „vymyslieť“ zbrane hromadného ničenia v Iraku a tiež iniciovať „humanitárnu intervenciu“ v Srbsku, Kosove, Bosne a Hercegovine. A Európania zabudli, že treba vytvárať a upevňovať svoj „výdobytok“ – EÚ – a začali sa spolupodieľať na „ochrane demokracie“ v Afganistane, neskôr v Iraku, v štátoch bývalej Juhoslávie a ďalších „ohniskách boja“, bez toho, aby sa zamysleli nad následkami týchto akcií, následkami pre Európu, pochopiteľne. Teroristické akcie v Paríži z novembra 2015 to potvrdzujú. Rusko aj naďalej vidí „Západ“ ako jednotný celok. Ešte vždy sa nenaučilo rozlišovať spoločné a čiastkové záujmy EÚ a USA, ktoré sa podstatne líšia. Rusko sa ani len nepokúsilo zorientovať v tom, čo sa deje, aj keď treba povedať, že sa inštinktívne udalostiam bráni.

Európska únia sa síce podstatne rozšírila, ale nič nezískala. Zachovala si jednotnú menu, ku ktorej nemajú prístup všetci jej členovia, vytvorila si priestor pre voľný pohyb osôb, ktorý tiež nie je prístupný pre všetkých členov EÚ. EÚ však zostáva bez jednotnej zahraničnej politiky, pretože rozhodnutia sú prijímané na základe *konsenzu* všetkých 28 členov, je bez spoločnej armády, pretože časť členských štátov je členom NATO (o všetkom rozhoduje nie EÚ, ale USA), do ktorého patria aj nečlenské štáty EÚ, ktoré sa podriaďujú nevedno komu a nevedno čie záujmy obhajujú, no a časť členských štátov EÚ si zachováva neutralitu.

EÚ je realita. Niektoré členské krajiny EÚ (Poľsko, Rumunsko) však uskutočňujú protieurópsku politiku, orientovanú nie na záujmy EÚ, ale na záujmy USA. V tejto situácii vypukla „ukrajinská kríza“, ktorá mohla vypuknúť aj v inom štáte, nemusela to byť Ukrajina, pretože nespokojných regiónov je v monopolárnom svete veľa. Vezmime si hoci len také Moldavsko alebo Gruzínsko alebo hociktorú postsovietskú republiku. Nehovoriac už o iných častiach sveta, počnúc Sýriou,

Egyptom alebo Líbyou na Blízkom Východe, končiac Venezuelou v Latinskej Amerike.

Ku krízovým udalostiam vo svete začalo dochádzať takým tempom a s takými nepredvídateľnými následkami, že „osamotená supervelmoc“ prestala riadiť a kontrolovať všetky procesy. Dokonca sa začali ozývať hlasy, že ju úloha hlavného arbitra už „unavila“.

Toto sa pochopiteľne prejavilo aj v Moskve, aj v Pekingu, aj v Paríži, aj v iných hlavných mestách. A všade začali stanovovať prognózy a navrhovať vlastné scenáre. A prečo nie? Vždy to tak bolo, tak to je teraz, tak to bude vždy.

Na základe čoho možno tvrdiť, že monopolárny systém, ktorý zaviedol sám seba, je večný? Prečo by sa nenašli i iné mocnosti, ktoré sa nebudú obávať spochybnit' „právo“ monopolárnej mocnosti vysvetľovať svetové udalosti podľa vlastného uváženia?

Tým väčšmi, že „osamelá veľmoc“ nesformulovala nijaké nové pravidlá, ktorých by sa mali všetci v novom systéme medzinárodných vzťahov pridržovať, ona iba naďalej zachovávala staré pravidlá správania. Na dôvažok, sama ich často porušovala, na základe „práva silnejšieho“, porušovala právo, ktoré platilo aj v multipolárnom a bipolárnom svete.

Je len prirodzené, že také mocnosti sa našli a začali výraznejšie ovplyvňovať dianie v medzinárodných vzťahoch.

Keby sa tak stalo niekde v Ázii, mohla by to byť Čína. Ale stalo sa tak v Európe, navyše na postsovietskom priestore a takou mocnosťou sa stalo Rusko.

Nebudeme ospravedlňovať Rusko za jeho kroky na Kryme, na východe Ukrajiny a na celom postsovietskom priestore. Tu existujú tak objektívne, ako aj subjektívne momenty a len s odstupom času sa bude dať objektívne vyhodnotiť priebeh udalostí.

Ale netreba ospravedlňovať ani postup USA a NATO v tejto oblasti. Netreba nazerať na udalosti v postsovietskom priestore izolovane od ostatných procesov, ku ktorým dochádza za posledných 25 rokov na celom svete. Tieto udalosti navzájom súvisia a sú navzájom prepojené.

Aj ich následky budú globálne, nech sa, vychádzajúc z reality dneška, nie včerajška, pokúša ktokoľvek tieto procesy akokoľvek lokalizovať úvahami o „morálnosti či amorálnosti“ alebo „legitímnosti či nelegitímnosti“ krymského referenda, o následkoch sankcií pre Rusko, a nech sa ktokoľvek akokoľvek vyhýba diskusii o problematike ďalšieho usporiadania sveta, či o možnom prerozdelení svetových centier a centier vplyvu vo svetovej politike.

Realita je taká, že svet už nie je monopolárny.

Realita je taká, že „osamelá supervelmoc“ nie je schopná aj naďalej diktovať svoje podmienky, pretože ju prestali počúvať. A prestali ju počúvať, pretože nemá dost vojenskej sily (ani spoločne s NATO), dokonca proti takým krajinám, ako sú Irak,

Afganistan, Sýria, o Číne alebo Rusku ani nehovoriac. Nemá ani politické mechanizmy, pretože nič nevytvorila, len využívala staré mechanizmy, ktoré zdedila po bipolárnom systéme (Radu bezpečnosti OSN, Valné zhromaždenie OSN, OBSE). Nedisponuje paradoxne ani rozsiahlymi ekonomickými možnosťami bez ohľadu na „politiku petrodolárov“ a „sankčnú demokraciu“.

Nebezpečnosť situácie tkvie v tom, že monopolárny svet prestal existovať „de facto“, ale ani USA ani Rusko sa nechystajú ustúpiť zo svojich pozícií a studená vojna sa prakticky znova môže začať. Európa sa bude musieť rozhodnúť, či sa EÚ stane samostatným aktérom multipolárneho systému medzinárodných vzťahov a bude udržiavať politické a ekonomické vzťahy s celým svetom alebo bude aj naďalej „apendixom“ euroatlantickej politiky USA. Či bude vo všetkom podporovať Washington a zostane tak za „novou železnou oponou“, pretože takýto postoj môže priviesť k vzniku nového bipolárneho systému, základom ktorého budú krajiny BRICS a iné rozvojové krajiny, na jednej strane, a USA s EÚ, na strane druhej.

V podmienkach, keď sa vo svete sformovala skupina BRICS, ktorá vystupuje proti diktátu Washingtonu a ktorá už dnes ovláda 25 % svetovej pevniny, žije v nej 40 % obyvateľstva planéty, vytvára 25 % svetového HDP a disponuje 50 % svetových zlatých a devízových rezerv, a do roku 2050 má tendencie dosiahnuť až 50 % svetového HDP a disponovať až 70 % svetových zlatých a devízových rezerv, v týchto podmienkach si bude musieť Európa vybrať medzi minulosťou, súčasnosťou a budúcnosťou (Prasad 2015, Wilson a Purushothaman 2003).

A budúcnosť Európy má perspektívy len za konsolidácie európskej myšlienky integrácie, len ak bude mať svoju vlastnú, európsku zahraničnú politiku, len ak bude mať vlastnú európsku armádu, ktorá by nezávisela ani od Washingtonu, ani od Moskvy, ani od Peking, len keď bude mať vybudované vlastné ekonomické vzťahy s ostatným svetom, ktoré sú založené na výhodnosti a efektívnosti a nie na politických dogmách.

Európa sa preto musí vážne zamyslieť nad novým systémom európskej bezpečnosti, pretože OBSE nie je schopná tieto funkcie zabezpečiť.

OBSE vznikla ešte v časoch existencie bipolárneho sveta, keď sa každý problém riešil po odsúhlasení dvoch superveľmocí, ZSSR a USA (OSCE 1975). To bolo príčinou toho, že sa do Helsinského procesu zapojilo nielen 33 európskych štátov, ale aj USA a Kanada, pretože boli súčasťou euroatlantického systému európskej bezpečnosti. Po rozpade ZSSR však takáto logika stratila opodstatnenosť, nakoľko Berlínsky múr padol a Európa sa začala usilovať o zjednotenie, nie o ďalšiu konfrontáciu, a členstvo USA a Kanady v OBSE už viac neprispievalo k usporiadaniu sveta a vzájomnému porozumeniu na európskom kontinente, naopak, začalo prekážať (OSCE 1990). Čiastočne preto, že to neboli európske štáty a nechápali celkom špecifikum medzieurópskych vzťahov, ale aj preto, že ich záujmy nie vždy korešpondovali s európskymi. Bolo to zreteľne cítiť prakticky počas celého

„postsovietskeho obdobia“ európskych dejín a Európa, ak jej naozaj ide o svoju bezpečnosť, sa musí rozhodnúť, čo ďalej.

Jedným z variantov by mohlo byť vylúčenie USA a Kanady z OBSE, a to na základe toho, že tieto štáty nie sú európske a ich prítomnosť neľahčuje európsky dialóg, práve naopak, komplikuje ho. Aj keď to vyzerá dosť nereálne, má to svoju logiku.

Alebo druhý variant: zrušiť OBSE, lebo už stratila význam a jej právomoci a kompetencie preniesť na Radu Európy, čím by sa táto organizácia stala skutočne celoeurópskou. Teraz je totiž len „ochrankyňou práva“ a „lokálnou administratívnou“ organizáciou, ktorá v porovnaní s pôvodnou myšlienkou európskej jednoty zúžila svoju činnosť na minimum. Samozrejme, v takom prípade by bolo treba prehodnotiť aj úlohu Parlamentného zhromaždenia Rady Európy (Parliamentary Assembly of the Council of Europe), Výboru ministrov Rady Európy a Generálneho sekretariátu tejto organizácie, ale to je už skôr technická záležitosť, nie politická. Tým väčšmi, že Európska únia, pri všetkej úcte, nereprezentuje celú Európu, len jej časť, a nie je kompetentná hovoriť v mene celej Európy o jej bezpečnosti, dokonca na to nemá ani možnosti, ak berieme do úvahy posledné udalosti súvisiace s teroristickými aktmi v Paríži. Problém zabezpečenia európskej bezpečnosti je problém, ktorý vychádza zo záujmov Európy, a nie iných aktérov medzinárodných vzťahov, a treba ho vyriešiť čo najskôr. Pochopiteľne, najväčší problém EÚ dnes nie je Ukrajina, ani Sýria, ale vnútorná inštitucionálna reorganizácia. Za dnešnej situácie totiž, keď sa všetky rozhodnutia, vrátane o takých dôležitých otázkach, ako je zahraničná a obranná politika, prijímajú prostredníctvom konsenzu, za súhlasu všetkých 28 členských štátov Európskej únie, za takejto situácie sa Európska únia v nových podmienkach multipolárneho sveta nemôže udržať.

Udalosti na Ukrajine túto nevelmi príjemnú perspektívu len potvrdzujú, lebo jasné stanovisko EÚ zatiaľ neodznalo, hoci niet pochyb o tom, že v Berlíne a v Paríži chápu situáciu práve tak dobre, ako vo Washingtone.

Premena EÚ na samostatného aktéra medzinárodných vzťahov predpokladá nielen inštitucionálnu reorganizáciu EÚ, ale tiež jej kvalitatívne a kvantitatívne pretvorenie, pretože nie všetky členské krajiny sú ochotné vzdať sa svojej suverenity (v prvom rade svojej zahraničnej politiky a velenia svojich armád).

Navyše, niektoré členské krajiny EÚ majú na svojom území vojenské základne USA (tak základne NATO, ako aj mimo bloku NATO), čo sa môže stať neprijateľným atribútom ďalšieho zotrvania v EÚ, ktorá bude mať svoju vlastnú armádu, oddelenú od NATO.

Niet pochybností o tom, že ak vznikne európska armáda, tak EÚ pravdepodobne uzavrie dohodu s NATO alebo s USA (ak NATO prestane fungovať) alebo s nejakou inou alianciou pod záštitou USA, ale to už nebude priame podriadenie Washingtone, čo nemusí korešpondovať so záujmami USA.

Tým viac, že v závislosti od situácie a od prípadných hrozieb, EÚ môže uzavrieť dohody s inými štátmi a vojenskými alianciami (Rusko, Čína a i.), čo tiež nemusí korešpondovať so záujmami USA, dokonca im môže protirečiť, aj keby to malo byť odrazom práve európskych záujmov.

Na záver treba konštatovať, že procesy európskej integrácie v rámci európskych spoločenstiev, a neskôr v rámci EÚ priniesli nespochybniteľné pozitívne výsledky, minimálne v niekoľkých smeroch: podarilo sa vyhnúť novej európskej vojne; výrazne sa zlepšila—ekonomická a finančná situácia európskych štátov; významne sa zvýšila životná úroveň obyvateľstva.

Ak bude Európska únia chcieť prežiť v nových geopolitických podmienkach multipolárneho sveta, bude sa musieť zreorganizovať, uskutočniť dôkladnú inštitucionálnu reformu, aby mala jednotnú zahraničnú politiku a jednotnú celoeurópsku armádu.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. BELOV, A. (2004): Mnogoletneje stremlenije Ankary probitsia v Jevrosojuz prinosit pervyje plody, no ždat' zavetnogo moenta prid'otsia ješčo dolgo.. [Online.] In *Russkie.org*. [Citované 27. 11. 2015.] Dostupné na internete: <<http://www.russkie.org/index.php?module=fullitem&id=8099>>.
2. BURIAN, A. D. (2012a): Federalizacyja Jevrosojuz a i perspektivy NATO. [Online.] In *Informacionnoje agentstvo REGNUM*. [Citované 27. 11. 2015.] Dostupné na internete: <<http://regnum.ru/news/polit/1603510.html>>.
3. BURIAN, A. D. (2012b): PRO SŠA v Jevrope i uroki Karibskogo krizisa: Rumynija v roli Kuby, Besesku v roli Kastro. [Online.] In *Informacionnoje agentstvo REGNUM*. [Citované 27. 11. 2015.] Dostupné na internete: <<http://regnum.ru/news/1596472.html>>.
4. BURIAN, A. D. (2013a): Faktor Snoudena i "zamorožennyje konflikty" na postsoveckom prostranstve. [Online.] In *Informacionnoje agentstvo REGNUM*. [Citované 27. 11. 2015.] Dostupné na internete: <<http://regnum.ru/news/1690399.html>>.
5. BURIAN, A. D. (2013b): Moldavija meždu Vostokom i Zapadom v kontekste sovremennykh geopolitičeskych transformacyj. [Online.] In *Ava.md – informacionno-analitičeskij portal*. [Citované 27. 11. 2015.] Dostupné na internete: <<http://ava.md/analytics-commentary/021020-moldaviya-mezhdu-vostokom-i-zapadom-v-kontekste-sovremennih-geopoliticheskikh-transformacii.html>>.
6. BURIAN, A. D. (2013c): "Zamorožennyje konflikty" i trojnyje standarty "pravozasčity". [Online.] In *Informacionnoje agentstvo REGNUM*. [Citované

27. 11. 2015.] Dostupné na internete: <<http://regnum.ru/news/polit/1682690.html>>.
7. BURIAN, A. D. (2014a): *Mnogopol'arnyj mir i mesto Evropy v novej sisteme meždunarodnyh otnošenij*. [Online.] In *Informacionnoje agentstvo REX*. [Citované 27. 11. 2015.] Dostupné na internete: <<http://www.iarex.ru/articles/46648.html>>.
 8. BURIAN, A. D. (2014b): *Mnogopol'arnyj mir i novyje parametry bezopasnosti v Pričernomorskom regione*. [Online.] In *Informacionnoje agentstvo REX*. [Citované 27. 11. 2015.] Dostupné na internete: <<http://www.iarex.ru/articles/46703.html>>.
 9. EULAW.RU. (1992): *Dogovor o Jevropejskom sojuze*. [Online.] In *Eulaw.ru*. [Citované 27. 11. 2015.] Dostupné na internete: <<http://eulaw.ru/treaties/teu>>.
 10. NACIONALNYJ KOMITET PO ISSLEDOVANIJU BRIKS. ([S. a.]): *Istorija BRIKS*. [Online.] In *Nkibrics.ru*. [Citované 27. 11. 2015.] Dostupné na internete: <<http://www.nkibrics.ru/pages/history-brics>>.
 11. NATO. (1949): *Severoatlantičeskij dogovor*. [Online.] In *Nato.int*. [Citované 27. 11. 2015.] Dostupné na internete: <http://www.nato.int/cps/ru/natolive/official_texts_17120.htm>.
 12. OSCE. (1975): *Soveščanije po bezopasnosti i sotrudničestvu v Jevrope. Zaključitel'nyj akt*. [Online.] In *Osce.org*. [Citované 27. 11. 2015.] Dostupné na internete: <<http://www.osce.org/ru/mc/39505?download=true>>.
 13. OSCE. (1990): *Parižskaja chartija dl'a novej Jevropy*. [Online.] In *Osce.org*. [Citované 27. 11. 2015.] Dostupné na internete: <<http://www.osce.org/ru/mc/39520?download=true>>.
 14. PRASAD, B. R. (2015): *BRICS and the Global Economy*. [Online.] Bombaj: Financial Technologies Knowledge Management Company Limited, 2015. [Citované 27. 11. 2015.] Dostupné na internete: <http://www.nkibrics.ru/system/brics/docs/data/54c7/a13d/6272/6937/f918/0000/original/BRICS_AND_THE_GLOBAL_ECONOMY.pdf?1422369085>.
 15. WILSON, D. – PURUSHOTHAMAN, R. (2003): *Dreaming with BRICs: The Path to 2050*. [Online.] New York: Goldman Sachs, 2003. [Citované 27. 11. 2015.] Dostupné na internete: <http://www.nkibrics.ru/system/brics/docs/data/54c7/a1a9/6272/6937/f920/0000/original/Dreaming_With_BRICs_The_Path_to_2050.pdf?1422369193>.